

References:

1. State Education System, Yerevan, 2004:
2. Delivery C. G., Zharikov N., More about Adolescent Psychology to Teachers and Parents, m., high. PE., 1990.
3. Kiseleva O., Theory and Practice of Development of Professional and Pedagogical Potential of the Teacher, Moscow, 2002:
4. Pionova R. S., Higher School Pedagogy, Education. Advantages, MN., 2005.
5. Fedorova S. N., Ethnocultural Development of Children, Moscow, 2014:

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 04.04.2020

Принято к публикации: 04.05.2020

Рецензент: канд. пед. наук, доцент Арусяк Оганисян

The material was submitted and sent to review: 04.04.2020

Was accepted for publication: 04.05.2020

Reviewer: Assoc. Prof., Ph.D. Arusyak Hovhannisyan

ԳԵՂԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բերմեզյան Աստղիկ

Երևանի պետական համալսարան,

Հայաստան

Համառոտ ներածական: Հոդվածում քննության են ենթարկվում կրթության ոլորտում, մասնավորապես բարձրագույն կրթության համակարգում այնպիսի դիսցիպլինների (գիտության ճյուղ) դասավանդման ժամանակակից մեթոդները, ինչպիսիք են գեղագիտությունը, արվեստների փիլիսոփայությունը, հասարակական գիտակցության ձևավորման մշակութաբանական շերտերը: Կարևորվում է այն հանգամանքը, որ մարդկության պատմության մեջ քաղաքակրթական յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի արժեքային համակարգը նախևառաջ ձևավորվում և իմաստավորվում է տվյալ դարաշրջանի գիտական և գեղագիտական ժառանգությամբ: Իսկ հասարակական գիտակցության կայացման և ամբողջացման համար անհրաժեշտ է տվյալ հասարակության դեռևս ձևավորվող շերտերի նպատակային ուսուցման կազմակերպում: Կրթական համակարգի նկատմամբ մոտեցման այս տեսանկյունը հնարավոր է իրականություն դարձնել նաև գեղագիտականի՝ ժամանակակից հարցադրումներով դասավանդմամբ:

***Բանալի բառեր** - Հասարակական գիտակցություն, գեղագիտականը, գեղագիտական կատեգորիաներ, արվեստ և հասարակական արժեքային համակարգ, գեղագիտականը կրթական ուսուցման մեջ, կատարյալ և հասարակական կեցություն:*

Հիմնախնդրին առնչվող հետազոտությունների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ դարեր շարունակ՝ անտիկ ժամանակաշրջանից մինչև մեր օրերը, Սոկրատեսից, Պլատոնից և Արիստոտելից մինչև արդի գիտամանկավարժական հետազոտական գործառույթների համակարգ, գիտնականների ուսումնասիրությունների կարևոր ոլորտներից է գեղագիտականի ազդեցության շերտերի վերհանումը կրթության, դասավանդման, հասարակության հոգևոր-բարոյական ստանդարտների ձևավորման առումով:

Հոդվածի շրջանակներում իրականացվող հետազոտության նպատակն է ժամանակակից տեխնիկական, մեկնաբանական տեսանկյուններից գեղագիտականի և հասարակական գիտակցության փոխկապակցության ժամանակակից դասավանդման մեխանիզմների վերհանումը:

Հետազոտության նորույթը: Հոդվածը միտված է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ուսուցման գործընթացներում ուշագրավ և հետաքրքրական դարձնել այնպիսի առարկաների դասավանդումը, որոնք ընկալվում են հարակից, և այս գործընթացը կազմակերպել ժամանակակից գիտական և տեխնիկական հնարավորությունների ներմուծմամբ:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Մարդկային հասարակական գոյությունը, որը հիմնված է հասարակության յուրաքանչյուր անհատի՝ մյուս անհատմիավորների հետ պայմանականորեն ընդունված օրենքների, ընկալումների, ըմբռնումների կիրառման վրա, բազմաթիվ տնտեսական, բարոյական, հոգեբանական, գաղափարաբանական, գիտական և այլ տիպերի աշխարհընկալումների ամբողջություն է, որում իր ուրույն տեղն ունի գեղագիտական ընկալումը: Հասարակական գիտակցությունը մարդկության զարգացման տարբեր փուլերի ճանաչողությունների, իմացության ձևավորումն է մարդու գիտակցության մեջ, որը ձեռք է բերել համընդհանրական բնույթ և ընդունելի է տվյալ հասարակության մեծամասնության կողմից: Հասարակական գիտակցությունը, ըստ էության, աշխարհընկալման և այդ ընկալման փոխադարձման, արտացոլման, վերարտադրության ամբողջություն է: «Հասարակական գիտակցություն» կառույցի շերտերում՝ գիտելիք, բարոյականություն, հասարակական հարաբերու-

թյուններ, կրթություն, իր ուրույն և սկզբունքորեն որոշիչ դերն ունի մշակութաբանական կողմը, և այս շերտի մեջ առանձնացվում է երկու ոլորտ.

1.գեղագիտական ընկալման առանձնահատկություններն ընդհանրապես, 2.արվեստները՝ իրենց բոլոր հատկանիշներով:

Գեղագիտությունը գիտություն է իրականության զգայական ընկալման մասին և որպես այդ ընկալման բարձրագույն դրսևորում՝ գիտություն է արվեստների, նրանց առանձնահատկությունների և զարգացման պատմության մասին: Պատահական չէ, որ մարդկության քաղաքակրթության հենց առաջին էտապներից մտածողները աշխարհի ճանաչողության այլ ոլորտների հետ անպայմանորեն որոշել են ձևակերպում տալ իրականության գեղագիտական ընկալմանը: Գեղագիտական ընկալումը, ի տարբերություն աշխարհի ճանաչողության մյուս ընկալումների, ոչ թե զուտ ճանաչողական, ֆիզիկական, իմացական զգացողություն է, այլ հաճույք է, ընդ որում՝ հոգևոր հաճույք, որը ձևավորվում է տեսողական և լսողական ապարատների միջոցով: Իսկ «արվեստը վերստեղծում է կյանքը նրա ամբողջականության մեջ, որպեսզի երկարացնի, ընդլայնի, խորացնի հասարակական մարդու ռեալ կենսափորձը: Այն մարդկային կենսագործունեության պատկերավոր մոդելն է: «Կրկնելով» մարդու գործունեության երկու տիպերը («դեպի դուրս» և «դեպի ներս»)՝ այն վերարտադրում է նրան՝ նրա ամբողջ բազմակողմանիությամբ և ամբողջականությամբ: Դա ներգործում է մարդու գիտակցության ու գործունեության ամբողջ կառուցվածքի վրա...» [2, էջ 148]:

Դեռևս անտիկ աշխարհում մտածողները աշխարհի, երկնքի, մարդկային ֆիզիկական և հոգևոր առանձնահատկությունների ուսումնասիրման մեջ կարևոր տեղ էին հատկացնում գեղագիտական ընկալման բնութագրմանը և որպես ելքային չափանիշ փորձում էին ձևակերպել գեղեցիկը և վերջինիս հարաբերությունը իրականության հետ:

Գեղագիտությունը, ինչպես բոլոր մյուս գիտությունները, ունի իր չափանիշները, որոնցով որոշվում են, գնահատվում և ձևակերպվում իրականության զգայական, գեղագիտական ընկալումները: Գեղագիտական չափանիշները՝ գեղեցիկը, վեհը, ողբերգականը, կատակերգականը, մյուս կողմից՝ արվեստը և նրա դրսևորման այլաձևությունները՝ տեսակները, քաղաքակրթական՝ հասարակական, կազմակերպման եզակի պայմաններ են, որոնց նկատմամբ անհատի վերաբերմունքը կարևորագույն կողմնորոշիչ նշանակություն ունի տվյալ հասարակական կացութաձևի մակարդակի կայացման հարցում: Պատահական չէ, որ հասարակական հարաբերությունների որակի «անկումը»՝ հե-

տաքրքրությունների ցածր աստիճանը, ձևավորվում է նախնառաջ արվեստների նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի «կազմակերպմամբ»՝ ճաշակի խեղաթյուրում, անարժեք մշակութաբանական դաշտի ստեղծում և այլն: Ուստի կրթական բոլոր համակարգերում էլ՝ թե՛ դպրոցական, թե՛ բուհական, թե՛ ետ-բուհական, հասարակական գիտակցության հղկման առումով պետք է կարևորել գեղագիտականի նկատմամբ ըստ արժանվույն վերաբերմունքի ձևավորում և՛ իմացական, և՛ ճանաչողական, և՛ գիտական, և՛ բարոյահոգեբանական մակարդակներում:

Բուհական կրթության ոլորտում խորհրդային տարիներին, իսկ արտասահման երկրների բարձրակարգ կրթական հաստատություններում առ այսօր էլ գեղագիտականի դասավանդումը տարվում էր և տարվում է բոլոր ֆակուլտետներում՝ առանց մասնագիտական կրթության տարբերակման: Մա հասարակության մեջ ոչ միայն դրական և բարձրաճաշակ հույզեր և ապրումներ դաստիարակելու միտում ունի, այլև բարձր հոգևոր ու բարոյական արժեքների տիրապետելու կարողություններ ունենալու խնդիր է լուծում:

Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում գեղագիտականի ուսուցումը նախնառաջ կրթական, դաստիարակչական նպատակ է հետապնդում. պատահական չէ, որ դեռևս Ք. ա. 4-րդ դարում Արիստոտելն իր «Պոետիկա» աշխատության մեջ խիստ կարևորում է կատարսիսի (մաքրագործում) էֆեկտը արվեստի հետ հարաբերության պարագայում: Ըստ այս տեսության՝ յուրաքանչյուր առնչություն արվեստի գործին առնչվողին հնարավորություն է ընձեռում ձերբագատվելու գիտակցված կամ ենթագիտակցական բացասական աֆեկտներից, որոնք կան կամ կարող են լինել մարդու մեջ մինչ ստեղծագործության հետ ծանոթանալը [1]: Արդյո՞ք սա հենց դաստիարակության նպատակով կրթության առաջին նախապայմանը չէ: Նմանատիպ օրինակները բազում են համաշխարհային մշակութաբանության պատմության մեջ: Ժամանակակից կրթական համակարգում, կարծում ենք, գեղագիտականի դասավանդման մեթոդաբանությունը պետք է համահունչ լինի արդի աշխարհընկալմանը և տեխնոլոգիական նորաստեղծ հնարավորություններին: Դասընթացը ընդգրկում է ճանաչողական նյութի լայն տիրույթ՝ գեղագիտական ընկալում, գեղագիտական ճաշակ, գեղագիտական չափանիշներ, վերջիններիս ձևավորման և զարգացման պատմությունը, անդրադարձ նշանավոր գեղագետների ստեղծագործություններին, արվեստի և արվեստի տեսակների դրսևորումների, դասակարգման, զարգացման պատմության իմացություն, ծանոթություն արվեստի ստեղծագործություններին: Ինչպես նշում է Հեգելը, «գեղեցիկը հասկացության

և նրա ռեալության անմիջական միասնության գաղափարն է. այն, սակայն, գաղափար է այնքանով, որքանով իր այդ միասնությունը անմիջականորեն առկա է զգայական և իրական տեսանելիության մեջ» [4, էջ 119]: Միայն գեղեցիկի բնութագրման, բոլոր ժամանակների մեծագույն փիլիսոփաների մտքերին և կարծիքներին անդրադառնալու, եղած հակասությունների վերհանման համար բավականին ժամանակ է պահանջում, ուստի նյութի մեծածավալությունը դասավանդման առանձնահատուկ սկզբունքներ է ենթադրում: Միայն դասախոսություններով նյութի փոխանցումը շատ պասիվ, հաճախ անարդյունավետ կարող է լինել, ուստի գտնում ենք, որ գեղագիտականի՝ հասարակական բարձր գիտակցության ձևավորմանը օժանդակելու խնդրի վերհանումը գիտակրթական մակարդակում պետք է կազմակերպվի մի քանի փուլերով և դասավանդման որոշակի աստիճանակարգմամբ.

ա. *գիտական-տեսական իմացություն,*

բ. *դիդակտիկ-տեխնիկական միջոցներով ճանաչողության կազմակերպում,*

գ. *կոնկրետ տեսական իմացությունների գործնական մեկնաբանություն,*

դ. *անհատական նախընտրությամբ կոնկրետ նյութի վերլուծություն,*

ե. *կոլեկտիվ գնահատման սկզբունքի կիրառում՝ վերջնարդյունք ստանալու նպատակով,*

զ. *հնարավորության դեպքում այցելություններ գեղագիտականին, արվեստին առնչվող համապատասխան վայրեր՝ թատրոն, պատկերասրահ, համերգասրահ և այլն՝ նյութի վերջնական ամրագրման նպատակով:*

Այս հաջորդականությունն ունի իր տրամաբանությունը:

ա. Գեղագիտականի և արվեստների մասին գրականությունը, կարելի է ասել, անսահմանափակ է: Բնականաբար, տեսական իմացության համար նախնառաջ հարկ է լսարանին ապահովել ընդհանուր գիտելիքների որոշակի պաշարով, ըստ որի՝ հնարավորություն կընձեռվի պատկերացում կազմել ուսումնասիրվող նյութն ընդգրկող հնարավոր ուշագրավ և անհրաժեշտ փաստերի մասին: Այս դասընթացը որպես իր ուսումնասիրության նյութ անդրադառնում է մարդկության պատմության մեջ բացառիկ նշանավոր այնպիսի մտածողների գիտական, գրական, գեղագիտական ժառանգությանը, ինչպիսիք են Սոկրատեսը, Պլատոնը, Արիստոտելը, Լեսսինգը, Վինկելմանը, Բուալոն, Կանտը, Հեգելը, Գյոթեն, Շեքսպիրը, Միքելանջելոն, Լեոնարդո դա Վինչին, Դոստոևսկին, Նարեկացին, Չարենցը... և բազում այլք, որոնցից յուրաքանչյուրի թեկուզ մեկ ստեղծագործություն կարող է ամբողջական դասընթացի նյութ դառնալ: Այս բոլոր գեղագետ-փիլիսոփա-արվեստագետ-արվեստաբանները միավորվում են

մեկ՝ իրականության գեղագիտական ընկալման և գեղագիտական ճաշակի ձևավորման հարցի արծարծման շուրջ: Քանի որ գեղագիտականի մասին եղած գիտական և գործնական գրականությունը մեծածավալ է, այդ իսկ պատճառով յուրաքանչյուր գիտակրթական մակարդակի համար պետք է ընտրել տվյալ լսարանի և ուսանողության ընկալելիության համար համապատասխան նյութ՝ որոշակի բարդության հավելումով. դիցուք, եթե ներկայացնում ենք պլատոնյան գեղեցիկի ընկալումները, ի տարբերություն դպրոցական մակարդակի՝ բուհական մակարդակում կարելի է և հարկ է ինչ-որ չափով ծանոթություն տալ նաև մտածողի՝ իդեալիստական փիլիսոփայության մասին՝ այն շաղկապելով գեղեցիկի՝ պլատոնյան ձևակերպումների առանձնահատկություններին: Այս փուլում ուսանողը նախ տեսական մակարդակում ծանոթանում է գեղագիտական չափանիշներին (կատեգորիա), գեղեցիկի, վեհի, ողբերգականի և կատակերգականի ոչ միայն առանձնահատկություններին, այլև գիտական բնորոշումներին, դրանց տարաբնույթ ձևակերպումներին և զարգացման պատմությանը: Ապա՝ որպես երկրորդ փուլ, ուսանողը զաղափար է կազմում արվեստների դասակարգման սկզբունքների, վերջիններիս տեսակների, յուրահատկությունների և պատմական զարգացման մասին: Հընթացս մեկնաբանվում են այս երկու ոլորտների և հասարակական գիտակցության ձևավորման փոխառնչությունների օրինաչափությունները: Միայն Վերածննդի գեղագիտության առանձնահատկությունների վերլուծությունները կարող են ուսանողների մոտ բացահայտել ստեղծագործական ոգևորության հնարավորություններ, արվեստի մնայուն գործերին առնչվելը կարող է վեր հանել նրանց մեջ նպատակային գիտելիքամետ կենսագործունեության միտում, գոյությունը իմաստավորված և մնայուն արժեքներով հագեցնելու ցանկություն:

բ. Նյութի տեսական մատուցումը, որքան էլ անհրաժեշտ և պարտադիր, հարկ է լրացնել կոնկրետ գեղարվեստական ստեղծագործությունների մատուցմամբ, երբ ուսանողը ինքն է փորձում անցած տեսական իմացությունները մեկ անգամ ևս ընկալել տվյալ հեղինակի տվյալ երկի ճանաչողությամբ: Այս փուլում ցուցադրվում են արժեքավոր նկարների, քանդակների թեկուզ վերատպություններ, ունկնդրվում են երաժշտական և բանաստեղծական ստեղծագործություններից հատվածներ և այլն: Որքան էլ տեսականորեն հանգամանակից ներկայացվի, դիցուք, վեհ որևէ զաղափարի կամ արարքի գեղագիտական նշանակությունը հասարակական աշխարհայացքի ձևավորման մեջ, բանաստեղծի կոնկրետ բանաստեղծությունից թեկուզ մեկ-երկու տողի վերլուծությունը շատ ավելի ազդեցիկ և մնայուն կարող է լինել՝

«...Թող ոչ մի զոհ չպահանջվի ինձնից բացի,

Ուրիշ ոտքեր կախադանին թող մոտ չգան...» [3, էջ 276],

և կամ՝

«Աշխարհ անցիր, Արարատի նման ճերմակ գագաթ չկա...» [3, էջ 228] և այլն:

Այս երկու բանաստեղծությունների զուգահեռ մատուցումը գեղագիտական ընկալման տեսանկյունից շատ ավելի տպավորիչ կարող է լինել նյութի յուրացման առումով՝ մի դեպքում ողբերգական հարցադրումներով հայրենիքի նկատմամբ պարտքի և պարտավորվածության գիտակցության ձևավորման խնդիրը արծարծելով, մյուս դեպքում ցնծության, ոգևորության և փառաբանության երանգներով հայրենիքի նկատմամբ հպարտության, ինքնահարգանքի զգացողություններ ներկայացնելով: Նույն թեմայի մեկնաբանության ժամանակ կարելի է ունկնդրության համար առաջարկել Բեթհովենի սիմֆոնիաներից հատվածներ, բացատրել զգացողությունների ձևավորման յուրահատկությունները, ունկնդրման ընթացքում շեշտադրել կարևոր հոգևոր հույզերի ելևէջները և այլն:

Կոնկրետ ստեղծագործությամբ գեղագիտական հատկանիշների վերհանումը, բնականաբար, շատ ավելի տպավորիչ է: Նույնը վերաբերում է ն՛ երաժշտության, և՛ ճարտարապետության, և՛ քանդակագործության ոլորտից վերցված օրինակներին:

գ. Իմացության այս փուլում արդեն ուսանողն է իր մեկնաբանություններով և վերաբերմունքով ամրակայում ստացած գիտելիքները, որը կարող է ուղեկցվել նաև մտքերի փոխանակմամբ, բանավեճով, հարց ու պատասխանով, երբեմն նաև մտքերի գրավոր շարադրմամբ: Ի վերջո, գեղագիտականը գիտական մի ուրույն տիրույթ է, որի մասին ամեն մեկը կարող է իր անձնական վերաբերմունքը, ընկալումները բարձրաձայնել որպես ճշմարտություն: Այս գիտությունը, ի տարբերություն մյուսների, բացարձակ օբյեկտիվ ձևակերպումների կողքին ընդունում է նաև սուբյեկտիվ տարրի առկայությունը: Հենց այս առումով է կարևորվում ուսուցման տվյալ փուլի անհրաժեշտությունը: Դիցուք, ընտրվում է որևէ հայտնի, կարող է նաև տվյալ լսարանին անձանոթ ստեղծագործություն (օրինակ՝ ներկայացվում է Միքելանջելոյի «Ողբը»), և հանձնարարվում է գրավոր ներկայացնել այս քանդակի թեման, պատկերման առանձնահատկությունները, քանդակի համար մարմարի տեսակի ընտրության պատճառաբանվածությունը, հեղինակի կողմից կերպարների մեկնաբանությունը, Տիրամոր ձեռքի դիրքի իմաստը և այլն: Բնականաբար, ուսանողների վերլու-

ծությունները բառացիորեն նույնական լինել չեն կարող, ուստի որպես վերջնական ամփոփում ի մի են բերվում բոլոր մտքերը, լսարանը գալիս է ընդհանուր եզրակացությունների և ամբողջացնում է տպավորությունը: Այս փուլում կարևորվում է միասնական գեղագիտական զգացողության գալու ընթացքը, որով էլ հենց տեղում ձևավորվում են գեղագիտական ընկալումն ու ճաշակի հստակեցումը:

դ. Հաջորդ փուլը արդեն ենթադրում է գեղարվեստական և տեսական նյութի սեփական ընտրություն և վերլուծություն, որ կարող է լինել ուսանողի նախասիրությամբ՝ թե՛ հեղինակը, թե՛ ստեղծագործությունը. հաճախ որևէ ուսանող գերադասում է ներկայացնել այս կամ այն գեղագետին՝ ոգևորված լինելով նրա կենսագրության հատկապես որևէ դրվագով (օրինակ՝ շատ դեպքերում ուշագրավ է դառնում Սոկրատես-Պլատոն-Արիստոտել- Ալեքսանդր Մակեդոնացի հաջորդական կապը, և նրանցից որևէ մեկի մասին վերլուծությունը մեծ հետաքրքրություն է ստեղծում լսարանում), կամ էլ գերադասում են ներկայացնել որևէ ստեղծագործություն՝ իր ստեղծման պատմությամբ, ճակատագրով (օրինակ՝ Միքելանջելոյի «Դավիթը», Լեոնարդո դա Վինչիի «Ջոկոնդան» և այլն): Այս փուլում ևս օգտագործվում են ժամանակակից տեխնիկական նորամուծությունները՝ հնարավորություն ընձեռելով ավելի առարկայական ընկալել նյութը՝ քանդակ, գեղանկար, երաժշտություն, պոեզիայի որևէ նմուշ: Երբ արդեն ուսանողն է ընտրում թե՛ գեղարվեստական ստեղծագործությունը, թե՛ այս կամ այն հեղինակին, և պետք է ինքը հիմնավորի իր ընտրությունն ու նաև ընկալումը, յուրահատուկ պայմանական «լարվածություն» է ձևավորվում լսարանում. «հավասարները մրցում են հավասարների հետ» (յուրաքանչյուր ուսանող նախ պիտի ներկայանա իր գեղագիտական ճաշակով, մեկնաբանի համոզիչ, հիմնավորի իր ընտրության կարևորությունը, մյուսներն էլ՝ նույն կերպ): Այս փուլը թերևս ամենաաշխույժ և ուշադրությամբ ի կատար ածվողն է:

ե. Ի՞նչ է կոլեկտիվ գնահատականի սկզբունքը այս դասընթացի շրջանակներում. յուրաքանչյուր ուսանողի անհատական ընկալում-վերլուծությունը կոնկրետ հեղինակի կամ ստեղծագործության վերաբերյալ գնահատում է ոչ միայն դասախոսը, այլև մյուս ուսանողներից ամեն մեկը ինքն իր համար, վերջում ի մի են բերվում գնահատականները՝ միասին գալով ընդհանուր հայտարարի: Այս կերպ գեղագիտականի հետ կապված հարցադրումները, տարակարծությունները, թյուրըմբռումները հստակեցվում են, և ուսանողները մեկ անգամ ևս ամփոփում են իրենց ձեռք բերված գիտելիքները:

գ. Գեղագիտականի ընկալման տիրույթը մեծ ընդգրկում ունի. անհատական հետաքրքրությունների բավարարումը այս ոլորտում ամենատարածվածն է՝ նախընտրելի գրքերի ընթերցանություն, պատկերասրահներ և թատրոն, կինո այցելություններ, երաժշտության ունկնդրում և այլն, սակայն երբ այս գործընթացը ի կատար է ածվում ընկերների հետ, դասախոսի մեկնաբանությունների գուգադրմամբ, գեղագիտական ճաշակի կոլեկտիվ ձևավորումը առավել հիմնավոր է ստացվում և հնարավորինս մշակված, հղկված ու բարձր մակարդակ է ապահովում:

Դասընթացի վերոնշյալ ընթացակարգը ապահովում է ուսանողի կողմից ոչ միայն գիտական նյութի բազմակողմանի իմացություն, այլև անձնական մասնակցություն այդ նյութի՝ մյուս ուսանողներին փոխանցման գործընթացում, ինչը ակտիվացնում է և՛ գիտելիքի ձեռքբերումը, և՛ անհատական հետաքրքրվածությունը նյութի յուրացման հարցում:

Եզրակացություն: Գեղագիտության և հասարակական գիտակցության փոխհարաբերության խնդիրը բոլոր դարերում էլ եղել է գիտնականների, ժամանակի մտածողների, ընդհանրապես հասարակության հետաքրքրությունների տիրույթում: Յուրաքանչյուր ժամանակաշրջան իր մեթոդաբանությամբ է փորձել իրականացնել հասարակության գիտակցական մակարդակի կատարելագործումը գեղագիտական արժեքների միջոցով: Արդի հասարակությունները գեղագիտական ճաշակի, գեղագիտական ընկալումների ոլորտներում կողմնորոշման շատ ավելի պետք ունեն, քանի որ տեխնոլոգիական աննախադեպ առաջընթացը, գործնական (պրակտիկ) մտածելակերպի անվերապահ նախապատվությունը հոգևոր և բարոյական ոլորտներում ստեղծում են վտանգավոր վակուում, որի հաղթահարման նպատակով է հենց անհրաժեշտ այս դասընթացի առկայությունը ոչ միայն բուհերում, այլև բոլոր կրթական հաստատություններում:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Արիստոտել, Պոետիկա, Ե., 1955:
2. Բոբև Յու., Գեղագիտություն, Ե., 1982:
3. Չարենց Ե., Երկերի ժողովածու 4 հատորով, հ. 1, Ե., 1986:
4. Гегель, Лекции по эстетике, т. 12, Книга первая, М., 1938.
5. Гегель Г.В.Ф., Эстетика, т. 4, М., 1973.
6. Лессинг Г.Э., Лаокоон, или о границах живописи и поэзии, М., 1957.
7. Иммануил Кант, Сочинения в шести томах, т. 5, М., 1966.
8. Платон, Собрание сочинений, т.1, М., 1990.

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ И ОБЩЕСТВЕННОЕ СОЗНАНИЕ

/методология преподавания предмета/

Бекмезян Астхик

Ереванский государственный университет,

Армения

Аннотация

Проблема данного исследования. В статье рассматриваются проблема изучения взаимосвязей эстетического и общественного сознания, методология преподавания предмета в педагогическом дискурсе, современные подходы к изучению проблем, связанных с вопросами эстетики, эстетического вкуса, эстетических категорий, истории и философии искусств, взаимоотношений эстетического и формирования общественного мнения и сознания.

Актуальные исследования по данной проблеме. История всемирного культурного наследия с древнейших времен до наших дней, с научных трудов Платона и Аристотеля по сей день выявляет тенденцию влияния на общественное мнение и сознание с помощью искусства, эстетических ощущений и развития эстетического вкуса. Современное общество нуждается в разработке новых методов обучения проблемы и в высших учебных заведениях.

Цель данного исследования заключается в определении новых методов преподавания предмета в педагогическом дискурсе, современных подходов к изучению проблем, связанных с вопросами эстетики, эстетического вкуса, эстетических категорий, истории и философии искусств, взаимоотношениях эстетического и формирования общественного мнения и сознания.

Новизна. В статье предложены новейшие методы преподавания такой научной дисциплины, как «Эстетическое и общественное сознание», что должно способствовать развитию мировоззрения, духовного и эстетического роста студентов и учащихся в общем.

Ключевые слова: эстетическое, общественное сознание, эстетические категории, искусство и общественная ценностная система, эстетическое в образовательном обучении, катарсис и общественное бытие.

Список использованной литературы

1. Аристотель, Поэтика, Ер., 1955.
2. Боров Ю., Эстетика, Ер., 1982.
3. Егише Чаренц, Собрание сочинений в 4 томах, т. 1, Ер., 1986.
4. Гегель, Лекции по эстетике, т. 12, Книга первая, М., 1938.
5. Г.В.Ф. Гегель, Эстетика, т. 4, М., 1973.
6. Г.Э. Лессинг, Лаокоон, или о границах живописи и поэзии, М., 1957.
7. Иммануил Кант, Сочинения в шести томах, т. 5, М., 1966.
8. Платон, Собрание сочинений, т.1, М., 1990.

AESTHETIC AND PUBLIC CONSCIOUSNESS

/Subject teaching methodology/

Bekmezyan Astghik

YSU, Armenia

Summary

The problem of this study. The article discusses the problem of studying the relationship of aesthetic and social consciousness, the methodology of teaching the subject in pedagogical

discourse, modern approaches to studying problems related to issues of aesthetics, aesthetic taste, aesthetic categories, art history and philosophy, the relationship of aesthetic and the formation of public opinion and consciousness.

Actual research on this issue. The history of world cultural heritage from ancient centuries to the present, from the scientific works of Plato and Aristotle to this day, reveals a tendency to influence public opinion and consciousness through art, aesthetic sensations and the development of aesthetic taste. Modern society needs to develop new methods of teaching problems in higher education institutions.

The purpose of this study is to identify new methods of teaching the subject in pedagogical discourse, modern approaches to studying problems related to issues of aesthetics, aesthetic taste, aesthetic categories, history and philosophy of art, the relationship of aesthetic and the formation of public opinion and consciousness.

Novelty. The article offers the latest teaching options for such scientific subjects as <Aesthetic and social consciousness>, which should contribute to the development of worldview, spiritual and aesthetic growth of students and students in general.

Keywords: *Aesthetic, social consciousness, aesthetic categories, art and social value system, aesthetic in educational learning, catharsis and social being.*

References:

1. Aristotel, Poetics, Y., 1955
2. Yuri Borev, Aesthetics., 1982
3. Yeghishe Charents, A collection of works with 4 volumes, first v., Y., 1986
4. Hegel, Lectures on Aesthetics, vol. 12, Book One, M., 1938.
5. G. V. F. Hegel, Aesthetics, v.4, M., 1973.
6. G.E. Lessing, Laocoon, or the boundaries of belly and poetry, M., 1957.
7. Immanuel Kant, Works in six volumes, v. 5, M., 1966.
8. Plato, Collected works, v.1, M., 1990.

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 23.02.2020

Принято к публикации: 09.03.2020

Рецензент: канд. фил. наук, доцент Вагаршак Гюлбудагян

The material was submitted and sent to review: 23.02.2020

Was accepted for publication: 09.03.2020

Reviewer: Assoc. Prof., Ph.D. Vagarshak Gyulbudaghyan